

ዳኞች፡- ዓሊ መሐመድ

ተክሊት ይመስል

ቀነዓ ቂጠታ

ክፍለጽዮን ማሞ

ሰናይት አድነው

አመልካች፡- የወንጂ ሸዋ ስኳር ፋብሪካ

ተጠሪ፡- አቶ ባጫ አለሙ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

1. ጉዳዩ የቀረበው የበታች ፍርድ ቤቶች አመልካች ከተጠሪ ጋር ያለውን የመሬት ይዞታ ክርክር በተመለከተ በሽማግሌዎች ታይቶ የካቲት 17 ቀን 2005 ዓ/ም ውሳኔ ከሰጡበት በኋላ በአዋጅ ቁጥር 130/1999 አንቀጽ 16 ንዑስ አንቀጽ 1/መ/ እና /ሠ/ በተደነገገው የሰላሳ ቀናት የይርጋ የጊዜ ገደብ ካለፈ በኋላ ሚያዚያ 30 ቀን 2005 ዓ/ም ክስ ያቀረበ በመሆኑ፣ ክሱ በይርጋ ቀሪ ይሆናል በማለት የሰጡት ብይን አግባብነት ያላቸውን የህግ ድንጋጌዎች መሰረት ያደረገ ነው ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ በሰበር አጣርቶ ለመወሰን ነው፡፡
2. የክርክሩ መነሻ አመልካች ለአዳማ ልዩዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ያቀረበው የክስ ማመልከቻ ነው፡፡ ከሳሽ/አመልካች/ ከምስራቅ ሸዋ ዞን ከተማ ልማት ጽ/ቤት በህጋዊ ካርታ ተረክቦና የሽንኩራ አገዳ አልምቶ ከሚጠቀምበት የይዞታ መሬት ተከላሽ /ተጠሪ/ ስፋቱና መጠኑ እንደዚሁም አዋሳኝ ምልክቱ በክስ ማመልከቻው የተገለጸውን ሽንኩራ አገዳ ተክልና የይዞታ መሬት ከሀምሌ 1 ቀን 2004 ዓ/ም ጀምሮ በመያዝ ሁከት እየፈጠረብኝ ስለሆነ ሁከቱ እንዲወገድ ይወሰንልኝ በማለት ክስ አቅርቧል፡፡ ተጠሪ ጉዳዩ በሽማግሌዎች ታይቶ ውሳኔ ከተሰጠውና ውሳኔው በቀበሌው አስተዳደር ከተመዘገበ በኋላ በህጉ የተመለከተው የሰላሳ ቀናት የይርጋ ጊዜ ካለፈው ያቀረበ ስለሆነ በይርጋ ቀሪ ይሆናል የሚል

መቃወሚያ አቅርቧል። የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የአመልካችን ጥያቄ በይርጋ ቀሪ ይሆናል በማለት የተጠሪን መቃወሚያ በመቀበል ብይን ሰጥቷል። አመልካች ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ አቅርቦ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሳኔ አጽንቶታል።

3. አመልካች በዚህ ሰበር ችሎት ሰኔ 25 ቀን 2006 ዓ/ም በተፃፈ የሰበር አቤቱታ በአመልካችና በተጠሪ መካከል የሽንኩራ ተክልና የመሬት ይዞታ ክርክር በጅምሩ በኦሮሚያ ክልል ምክር ቤት በወጣው አዋጅ ቁጥር 130/1999 አንቀጽ 16 መሰረት ለአስማሚ ሽማግሌ የሚቅረብ አይደለም። ጉዳይ ስለ ዕርቅ የተደነገጉትን ድንጋጌዎች የሚያሟላ አይደለም። ይህ በሆነበት ሁኔታ አስታራቂ ሽማግሌዎቹ ውሳኔ በሰጡ በሰላሳ ቀናት ክስ ያላቀረብክ ስለሆነ ክሱ በይርጋ ቀሪ ይሆናል በማለት የቦታች ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት አመልክቷል። ተጠሪ መስከረም 1 ቀን 2007 ዓ/ም በተፃፈ መልስ፣ አመልካች ጉዳዩ በሽማግሌ እንዲታይለት ከጠየቀ በኋላ የቀበሌው አስተዳደር ሽማግሌዎች መደብ ጉዳዩ ታይቶ ከተወሰነ በኋላ በስልሳ ቀን ውስጥ ክሱን ያላቀረበ በመሆኑ ለዚህ ሰበር ችሎት የቀረበው ቅሬታ የህግ መሰረት የለውም በማለት መልስ ሰጥቷል አመልካች የመልስ መልስ አቅርቧል።

4. ከስር የክርክሩ አመጣጥና ግራ ቀኝ ያቀረቡት ክርክር ከላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም ጉዳዩን መርምረናል። ጉዳዩን እንደመረመርነው፣ የኦሮሚያ ክልል ምክር ቤት ባወጣው አዋጅ ቁጥር 130/99 አንቀጽ 16 ግጭትና አለመግባባት በመጀመሪያ በአስታራቂ ሽማግሌዎች እንደፊቱ የሚደነገጉ ድንጋጌዎች መሰረታዊ ዓላማ በሁለትና ከዚያ በላይ በሆኑ አርሶ አደሮች መካከል በእርሻ መሬት ይዞታ ምክንያት የሚነሳ አለመግባባት፣ ጉዳዩን በቅርብ አይተውና ተመልክተው፣ ወደ ሙግት ሳይገባ በሽማግሌዎች የሚፈቱበትን ስርዓት ለመዘርጋትና አርሶ አደሩ በመሬት ይዞታ ግጭት ምክንያት ለምርት ስራ የሚያውለውን ጊዜ በፍርድ ቤት ክርክር እንዳያሳልፍ ለማድረግ ነው። የዚህ አዋጅ ድንጋጌ የፌዴራል መንግስት ካወጣው አዋጅ ቁጥር 456/97 ድንጋጌዎች ጋር በተጣጣመ መንገድ መተርጎም ያለባቸው መሆኑ የሚያከራክር ነጥብ ሆኖ አላገኘነውም።

5. የክልሉ ም/ቤት ያወጣው የአዋጅ ቁጥር 130/99 አንቀጽ 16 ድንጋጌዎች በፌዴራል ወይም በክልል ደረጃ የተመዘገበና ህጋዊ እውቅና ያገኘ ህግ ወለድ ሰው ከአንድ አርሶ አደር ጋር በመሬት ድንበር ወይም ይዞታ ጥያቄ ምክንያት በሚፈጥር አለመግባባት የሚያገለግል እንዳልሆነ በአዋጅ ድንጋጌዎች መሰረታዊ ዓላማ ለመረዳት ይቻላል። ከዚህ አንጻር ሲታይ የአሁን አመልካች በህጋዊ ካርታ ተረክቦ ለስኳር ምርት ካለማው ልማትና ሽንኩራ አገዳ ተክል ተጠሪ እንዲለቅለት ክስ ለማቅረብ፣ ጉዳዩ በመጀመሪያ በሽማግሌዎች

የማሳየት ኃላፊነት ቅድመ ሁኔታ የለበትም። ይርጋውም ጊዜ የሚቆጠረው በቀበሌ አስተዳደር የተመደቡ አስታራቂ ሽማግሌዎች ውሳኔ ከሰጡበት ጊዜ ጀምሮ ሳይሆን ተጠሪ የሽንኩራ እርሻውን በሀይል ይዟል ከተባለበት ሀምሌ 1 ቀን 2004 ዓ/ም ጀምሮ መሆን አለበት። ከዚህ አንጻር ሲታይ አመልካች ክስ ያቀረበው ተጠሪ በይዞታው ላይ ሁከት ከፈጠረበት ጀምሮ በህግ የተደነገገው የይርጋ የጊዜ ገደብ ከማለፍ በፊት ማለትም ሀምሌ 25 ቀን 2005 ዓ/ም በመሆኑ የበታች ፍርድ ቤቶች አግባብነት የሌለውን የአሮሚያ ክልል አዋጅ ቁጥር 130/99 አንቀጽ 16 ንዑስ አንቀጽ 1/1/ ጠቅሰው የአመልካች ክስ በይርጋ ይታገዳል በማለት የሰጡት ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ነው በማለት ወስነናል።

ው ሳ ኔ

1. የአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 16577 ጥቅምት 2 ቀን 2006 ዓ/ም የሰጠው ውሳኔ የአሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 172112 ሰኔ 11 ቀን 2006 ዓ/ም የሰጠው ውሳኔ ተሸሯል።
2. አመልካች ይዞታውን ለማስከበር ያቀረበው ክስ በይርጋ ቀሪ አልሆነም በማለት ወስነናል።
3. የአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ግራ ቀኙ የሚያቀርቡትን ክርክርና ማስረጃ ሰምቶ ውሳኔ እንዲሰጥበት በፍ/ስ/ስ/ህግ/ቁ/ 341/1/ መሰረት መልሰን ልክንለታል።
4. በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሳራ ግራ ቀኙ ለየራሳቸው ይቻሉ መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ፍ